

Τοπωνυμικόν τῆς Πενταλόφου

Δημοσιεύτηκε από τον κ. Σ. Κώνστα στο
περιοδικό «ΝΙΟΧΩΡΙ» της κοινότητας Νεοχωρίου
Αιτωλοακαρνανίας (τα στοιχεία εδόθησαν στον
συγγραφέα από τον δάσκαλο Διονύση Μπερερή,
που ήταν Διευθυντής στο Δημοτικό Σχολείο
Πενταλόφου)

Πίνακας περιεχομένων

Τοπωνυμικὸν τῆς Πενταλόφου.....	3
A.- ΓΕΝΙΚΑ.....	3
B.- ΟΙ ΤΟΠΩΝΥΜΙΕΣ.....	4
1. Στὴ φύση καὶ στὴν ποιότητα τοῦ ἐδάφους:.....	4
2. Ἀπὸ τὴ διάπλαση τοῦ ἐδάφους, τὸ σχῆμα του καὶ τὴν ὁμοιότητά του μὲ διάφορα. Ἀντικείμενα:.....	4
3. Ἀπὸ τὴ θέση τοῦ τόπου, εἴτε μόνου του, εἴτε, σὲ σχέση καὶ σύγκριση πρὸς τοὺς παρακειμένους ἢ μακρύτερους ὁμοειδεῖς τόπους:.....	5
4. Ἀπὸ τὴ χρήση τοῦ ἐδάφους:.....	6
5. Ἀπὸ τὰ διάφορα ζῶα, ποὺ ζοῦν σ' αὐτές:.....	6
6. Ἀπὸ τὰ διάφορα φυτά, ποὺ φυτρώνουν σ' αὐτές (φυτώνυμες):.....	7
7. Ἀπὸ τὰ ποικίλα πάνω σ' αὐτές οἰκοδομήματα:.....	8
α. Ναωνύμια:.....	8
β. Μύλοι:.....	8
γ. Μνήματα:.....	9
δ. Ἐρείπια ποικίλων κτισμάτων:.....	9
ε. Πηγὰδια:.....	9
8. Ἀπὸ τὰ ὀνόματα τῶν κυρίων τους (κυριώνυμες τοπωνυμίες):.....	9

Τοπωνυμικὸν τῆς Πενταλόφου

A.- ΓΕΝΙΚΑ

Ἄφ'οτου οἱ τοπωνυμίες παρωμοιάστηκαν τόσο εὐστοχα, ὡς «ἐπιγραφαί, γεγλυμμένοι ἐπὶ τοῦ ἐδάφους» ἢ, κατὰ τὴ νεώτερη διαπίστωση ἱστορικοῦ, ὅτι «τὰ τοπωνύμια ἀριθμοῦν ζωὴν συνήθως χιλιετηρίδων καὶ ἔχουν διὰ τὴν ἱστορίαν τῶν λαῶν ἀποδεικτικὴν σημασίαν, ὅπως τὰ πετρώματα διὰ τὴν γεωλογίαν», ἢ ἔρευνά τους σὲ κάθε περιοχὴ τῆς ἑλληνικῆς γῆς κρίθηκε ἀναγκαία, γιατί μὲ τις τοπωνυμίες διασῶζονται, πιστότερα ἀπὸ κάθε ἄλλη πηγὴ, πολύτιμες ἱστορικές, ἐθνολογικές, γεωγραφικές γλωσσικὲς καὶ λαογραφικὲς ἀκόμα εἰδήσεις. Γιὰ ἐποχὲς πρὸ παντὸς σκοτεινές, γιὰ περιφέρειες μάλιστα κείμενες ἔξω ἀπὸ τὸν κύκλο τῶν διαφερόντων τῶν ἐπισήμων χρονογράφων, τὰ ταπεινὰ αὐτὰ τοπωνυμικὰ κατάλοιπα τοῦ παλαιότερου ἰδίως βίου χρησιμεύουν συχνὰ ὡς ὁδηγοὶ τοῦ ἱστορικοῦ στὸν σκολιὸ δρόμο τῆς ἐπιστημονικῆς ἀναζήτησης καὶ ἔρευνας, ὑποβοηθῶντας ἔτσι τὸ ἔργο τῆς ἱστορικῆς ἀναδίφησης, ἐνῶ σὲ πολλὰς περιπτώσεις ἐπιτρέπουν καὶ τὴν ἐξαγωγή συμπερασμάτων γενικώτερης ἐθνικῆς σημασίας. Γι' αὐτὸ ἡ Τοπωνυμιολογία, ποὺ σκοπὸς της εἶναι ἡ περὶ τὰ ὀνόματα τῶν διαφόρων τόπων ἔρευνα, ἀναπτύχθηκε τοὺς τελευταίους καιροὺς σὲ ἰδιαίτερον κλάδο τῶν γλωσσικῶν ἐπιστημῶν.

Ἡ χρήσιμη γιὰ κάθε διαμέρισμα τῆς χώρας μας συγκέντρωση καὶ μελέτη τῶν τοπωνυμίων ἀποβαίνει ἐξ ἴσου ἐνδιαφέρουσα καὶ γιὰ τὴν Αἰτωλοακαρνανία, ὅπου ὁ Ἑλληνισμὸς δὲν ὑστέρησε σὲ συχνοὺς περὶ τὴν ὑπαρξὴ του ἀγῶνες καὶ ὄχι λίγες φορὲς δοκιμάστηκε ἢ κατὰ ἀλλεπαλλήλων ἀλλογλώσσωσιν κυμάτων ἀντοχῆ του. Ὁ ὑπογραφόμενος ἔχει δώσει κατὰ περιόδους στὴ δημοσιότητα μερικὰ τοπωνυμικὰ ἀπὸ τὴν Αἰτωλοακαρνανία, καὶ ἤδη παρουσιάζει τὸ τοπωνυμικὸ ἐνὸς χωριοῦ τοῦ στενώτερου τοπικοῦ μας χώρου τῆς Πενταλόφου, τοῦ τρίτου πρὸ τοῦ τέλους χωριοῦ τῆς νότιας Ἀκαρνανίας. Γράφει ἐκλεκτὸ πνευματικὸ του τέκνο: «Τὸ ὠραῖο χωριὸ μας εἶναι χτισμένο προσηλιακὰ πάνω σὲ δυὸ λόφους μικροῦ ὕψους στὴ δεξιὰ ὄχθη τοῦ Ἀχελῷου ποταμοῦ στὸ δρόμο. Αἰτωλικοῦ - Ἀστακοῦ. Γύρω του ἀπλώνεται πεδιάδα εὐφορος 5.000 περίπου στρεμμάτων, κατάφυτος ἀπὸ ἐλιές καὶ περιβόλια. Ἡ πεδιάδα αὐτὴ ΒΑ. καὶ Α. περιρρέεται ἀπὸ τὸν Ἀχελῷο καὶ ὀρίζεται Ν. ἀπὸ τὴν περιφέρεια Παλαιοκατούνας, ΝΔ καὶ Δ. ἀπὸ τὸ κτῆμα Λεσίνι καὶ ΒΔ. καὶ Β. ἀπὸ τὴν ὀρεινὴν περιφέρεια Πενταλόφου, ποὺ φτάνει μακρὰ ὡς τις περιφέρειες Στρογγυλοβουνίου καὶ Παλαιομανίνας». Ἀπὸ τοῦ ὕψους της ἀεροβιγλίζει τὴν κατέναντί της ἀκριβῶς λοφοχτισμένη αἰτωλικὴ Γουριά. «Μ' ἔκαψαν τὰ δυὸ χωριά: Ποδολοβίτσα καὶ Γουριά», τραγουδοῦσαν παλαιότερα οἱ νερτιλῆδες γλεντοκόποι ἐκεῖ.

Τὸ χωριὸ δὲν φαίνεται παλαιὸ δημιούργημα. Στὴν Ἐπανάσταση τοῦ 1821 ἀναφέρεται ὡς μικρὸς οἰκισμὸς γεωργῶν καὶ κτηνοτρόφων. Τὸ πρῶτο ὄνομά του - τὸ γράψαμε κιόλας - ἦταν Ποδολοβίτσα, σλαβικὸ προφανῶς, ποὺ θᾶθελε νὰ δηλώσῃ πρόποδες (πόντολο, πούς) βουνοῦ, χαμῆλωμα, κατάμερο, ὅπως ἀκριβῶς στὰ

χαμηλώματα τοῦ Ξηρομέρου εἶναι χτισμένη. Μὲ τὸ ὄνομά της αὐτὸ εἶναι γνωστὴ στὰ κείμενα τοῦ 1821 καὶ στὴν ἀρχαία παράδοση. Ἡ μετονομασία της σὲ Πεντάλοφο ἔγινε στὰ 1928 μὲ διάταγμα τῆς 19 Μαρτίου (ΦΕΚ. Α', 81). Ὁ πληθυσμὸς της, κατὰ τὴν ἀπογραφή τοῦ 1971, ἦταν 1433 κάτοικοι.

B.- ΟΙ ΤΟΠΩΝΥΜΙΕΣ

Οἱ τοπωνυμίες τῆς Πενταλόφου ὀφείλουν τὴν προέλευσή τους:

1. Στὴ φύση καὶ στὴν ποιότητα τοῦ ἐδάφους:

Δροσοσπηλιά, ἢ πρόφ. στ' Δροτσπλιά' μιὰ σπηλιά, ποὺ «μπρίζει» νερό, ὠνόμασε καὶ τὴν ἴδια, ἀλλὰ καὶ τὴν περιοχή της.

Ἡμερο Κλίμα, τό: πρόφ. στοῦ Μιρουκλίμα τόπος ἡμερος, ὄρεινὴ πλαγιά, κατάλληλη γιὰ βόσκημα προβάτων.

Κατέλες, οἱ πρόφ. στὶς Κατέλις.

Παλιοκόπρια, τά' πρόφ. στὰ Παλιουκόπρι(γι)α: τόπος μὲ παλαιὲς κοπριές, εὐφορος.

Παλιοκοπρισιά, τά' πρόφ. στὰ Παλιουκουπρισιά: (βλέπε προηγούμενη).

Ραχούλια, τά' πρόφ. στὰ Ραχούλια λοφίσκοι μέσα στὸν κάμπο.

Φτελλόλουτσα, ἢ πρόφ. στ' Φτιλλόλ' τσα: μιὰ λούτσα (λάκκος μὲ βοῦρκο) κοντὰ σὲ μιὰ φτελλιά. Μεταφορικά: βρώμικος τόπος.

2. Ἀπὸ τὴ διάπλαση τοῦ ἐδάφους, τὸ σχῆμα του καὶ τὴν ὁμοιότητά του μὲ διάφορα. Ἀντικείμενα:

Ἄμπολύτσης, ὁ: πρόφ. στοῦ Ἄμπουλύτς: στενὴ ὄρεινὴ δίοδος, ὅπου καταλήγουν πολλὰ ρέματα κι ἀπὸ ὅπου ξεχύνονται τὰ νερά τους πρὸς τὸν κάμπο.

Γιόλακκας, ὁ: πρόφ. στοῦ Γιόλακα: μεγάλη ἔκταση, ὅπου λιμνάζουν τὰ ὄμβρια νερά (λάκκος γῆς), κατάφυτη μὲ ἄγρια βλάστηση παλιουργιῶν καὶ λυγαριῶν.

Γραμμένη Πέτρα, ἢ: πρόφ. στ' Γραμμέν' τ' Μπέτρα: ὄνομα τοποθεσίας, ἀπὸ μιὰ ὄμορφη. (γραμμένη) ἐκεῖ μεμονωμένη πέτρα.

Διχάλια, τά' πρόφ. στὰ Τχάλια [μὲ τροπὴ τοῦ -δ σὲ -τ, ὅταν ἀκολουθῆ -χ: πρβ. μερτ(ι)κό]- θέση μὲ μερικὸς μακρόστενους ἀγρούς ποὺ οἱ διασταυρούμενοι σ' αὐτοὺς δρόμοι τοὺς δίνουν τὸ σχῆμα διχάλας, τοῦ ξύλινου αὐτοφυοῦς γεωργικοῦ ἐργαλείου, ποὺ ἀπολήγει σὲ δύο βραχίονες.

Δραμπάλας ἢ πρόφ. σ'ν Τραμπάλα· ἀπὸ ἓνα μεγάλο ξύλο, ποὺ χρησιμοποιοῦσαν. γιὰ καιροὺς οἱ τσοπάνηδες γιὰ νὰ ψυχαγωγοῦνται μ' αὐτὸ στὸ ὁμώνυμο παιχνίδι τῆς τραμπάλας (κούνιας).

Δραμπαλοπούλα, ἢ πρόφ. σ'ν Τραμπαλοπούλα (βλ. Προηγούμενη)

Δυὸ Λοῦτσες, οἱ· πρόφ. στ'ς Δγυὸ Λοῦτσες· μέρος μὲ δυὸ κοιλώματα τοῦ ἐδάφους, ποὺ κρατοῦν βρόχινα νερὰ καὶ «λτσίζουντι» σ' αὐτὲς τὰ ζῶα.

Κελανίτης, ὁ· πρόφ. στοὺν Κιλανίτ'. [Ὁμηρ. ἐπίθετο κελανός]· ὀνομασία τόπου ἀπὸ ἓνα μαῦρο δέντρο κομμένο κι ἀκίνητο.

Κοῦντρος, ὁ· πρόφ. στοὺ Γκούντρο (ἴσως ἀπὸ τὴ λέξη κουντρι = βράχος, μεγάλη πέτρα)· ὄνομα τῆς δεύτερης ἀπὸ τὶς τρεῖς ἀρχικὲς συνοικίες τοῦ χωριοῦ, στὸ βόρειο μέρος του. Κάτοικοί της: οἱ Κουντριῶτες (οἱ ὄρεινοί, οἱ βόρειοι).

Μακρούλακκας, ὁ· πρόφ. στοὺ Μακρούλακκα· μιὰ μακρὰ λάκκα (ὄροπέδιο), ὀνοματοθετεῖ καὶ τὴν περιοχὴ της.

Νησιά, τά· πρόφ. στὰ Ν'σιά· μικρὰ παραποτάμια κομμάτια ξηρᾶς, μετασχηματισμένα ἀπὸ τὰ ρεύματα τοῦ Ἀχελώου σὲ νησιά.

Παλιόλιμπα, ἢ πρόφ. σ' Μπαλιόλ'μπα ἀπὸ μία λίμπα (μεγάλο βαθουλὸ πιάτο), ἀπὸ κοιλώμα σὲ ἐπίπεδη πέτρα εἶπαν καὶ τὴν τοποθεσία ἔτσι.

Παλιοπόταμος, ὁ· πρόφ. στοὺ Μπαλιουπόταμου· ἴχνη παλαιᾶς ξηρᾶς κοίτης τοῦ ποταμοῦ μὲ τὴν περιοχὴ της.

Σαμάρι, τό· πρόφ. στοὺ Σαμάρ· κορυφὴ ράχης, ποὺ μοιάζει μὲ σαμάρι ζώου.

Σπηλιές, οἱ· πρόφ. στ' Σπλιές. πολλὲς σπηλιές στοὺς βράχους.

Σχασμάδα, ἢ πρόφ. στ' Σχασμάδα· μιὰ σχισμὴ, ποὺ ἀνοίγεται στὸ ὄρεινὸ ἔδαφος, ἓνα φυσικὸ ἀνοιγμα, ὠνόμασε τὴν τοποθεσία.

Σταυρός, ὁ· πρόφ. στοὺ Σταυρό· ἀπὸ ἓνα σταυρό, χαραγμένον πάνω σὲ μεγάλη πέτρα.

Τσακίστρα, ἢ πρόφ. σ' Τζακίστρα· μέρος, ἀπὸ ὅπου «τσάκιζε», πρωτοξεχείλιζε δηλαδὴ ὁ Ἀχελῶος κατὰ τὶς παλαιότερες κατεβασιές του.

Ψηλόρραχη, ἢ πρόφ. σ'ν Ψλόρραχ'· μιὰ ράχη, ποὺ ὑψώνεται περισσότερο ἀπὸ τὶς ἐκεῖ γύρω ἄλλες ράχες.

Χούνη, ἢ πρόφ. στ' Χούν' (χοάνη - χώνη - χούνη)· τόπος χαμηλός, φαραγγώδης, σὰν χωνί.

3. Ἀπὸ τὴ θέση τοῦ τόπου, εἴτε μόνου του, εἴτε, σὲ σχέση καὶ σύγκριση πρὸς τοὺς παρακειμένους ἢ μακρύτερους ὁμοειδεῖς τόπους:

Ἀπάνω Ἀμπέλια, τά· πρόφ. στ' Ἀπάν Ἀμπέλια.

Ἀπάνω Νησιά τά· πρόφ. στ' Ἀπάν Ν'σιά.

Κάτω Κάμπος, ὁ· πρόφ. στοὺν Κάτ' Κάμπο.

Κάτω Νησιά, τὰ πρόφ. στὰ Κάτ' Ν'σιά.

Πατωσιά, ἡ· πρόφ. σ' Μπατουσιά· τμήμα τοῦ κάμπου, ποὺ γειτονεῦει μὲ τὴ βουνώδη ἔκταση.

4. Ἀπὸ τὴ χρήση τοῦ ἐδάφους:

Ἀμπάρα, ἡ· πρόφ. σ'ν Ἀμπάρα· ἡ εἴσοδος, τὸ σημεῖο τῆς μπασιάς στὸ κτῆμα Λεσίσι.

Γουρουνουμοναχιά, τό· πρόφ. στοῦ Γουρουνουμοναχιά· τόπος ὅπου συγκέντρωναν τὰ γουρούνια καὶ τὰ εὐνούχιζαν.

Καρτέρι, τό· πρόφ. στοῦ Καρτέρ· τόπος προσφερόμενος γιὰ καρτέρι (στήσιμο ἐνέδρας).

Παλιομπρούσια, τὰ· πρόφ. στὰ Παλιουμπρούσια κρυψῶνες φυσικοὶ σὲ βράχους, προσφερόμενοι γιὰ ἀπόκρυψη τροφίμων σὲ δύσκολες ὥρες. (Ἐπανάσταση 1821 κ.λ.π.). Τοπωνυμία συνήθης στὸ Ξηρόμερο (παλαιὰ μπρουσιά). Βλ. Γερ. Ἡρ. Παπατρέχα. Τοπωνυμικὰ Ξηρομέρου, περιοδ. «Ε.Ε.Σ Μ.», Β', 1969, σ.σ. 220 – 225.

Παλιοστάνη, ἡ· πρόφ. σ' Μπαλιουστάν· τόπος μὲ ἵχνη παλαιᾶς στάνης.

Παραβόλα, ἡ· πρόφ. Μπαραβόλα· μικρὴ, ἀνάμεσα σὲ καλλιεργημένη ἢ στὴν παρυφὴ τῆς, ἔκταση χέρσας γῆς γιὰ βοσκὴ κοπαδιῶν. Ὅταν λένε οἱ κτηνοτρόφοι: «παραβολιάζω τὰ πράματα» ἐννοοῦν πὼς τὰ βόσκουν σὲ μιὰ τέτοια παραβόλα. Λένε ἀκόμα: δὲν τ' ὄσπρα φέτου τοῦ (τάδε) χουράφ' τάψα γιὰ παραβόλα (γιὰ ἀνοιξιὰτικὴ δηλαδὴ βοσκή).

Παράσταση, ἡ· πρόφ. σ' Μπαράστασ· καὶ Μπαράστα· ἓνα μεγάλο ὄροπέδιο (λάκκα), ὅπου συγκέντρωναν τὰ βράδρια οἱ τσοπάνηδες τὰ κοπάδια τους καὶ ἤσυχον πιά γιὰ τὴ φύλαξή τους, ἔλεγαν διάφορες ἱστορίες, ἔδιναν, τρόπον τινά, παραστάσεις!

5. Ἀπὸ τὰ διάφορα ζῶα, ποὺ ζοῦν σ' αὐτές:

Ἀλογοβορός, ὁ· πρόφ. στοὺν Ἀλουγουβουρό· ὄνομα περιοχῆς, ὅπου ἔβοσκον ἄλογα.

Γελαδόγρεκα, τὰ· πρόφ. στὰ Γιλαδόγρικα· τόπος μὲ γρέκια γελαδιῶν.

Γελαδούρι, τό· πρόφ. στοῦ Γιλαδούρ· παραποτάμια καὶ ἀνέερη παρυφὴ τοῦ χωριοῦ στὰ ΒΔ του, ἀκατοίκητη ἄλλοτε, ὅπου παλαιότερα ἦταν τὸ νυχτερινὸ γρέκι τῶν χωριανογέλαδων. Γιὰ τοῦτο ὡς σήμερα τὸ λένε ἔτσι, καὶ ἄς ἔλειψαν ἀπὸ χρόνια τὰ γελάδια.

Δραγονάρα, ἡ· πρόφ. στ' Δραγουνάρα (δράκος - νερό)· τόπος τοῦ χωριοῦ, δημιουργημα τῶν προσχώσεων τοῦ Ἀχελώου, τὰ νερὰ τοῦ ὁποίου ὀριοθετοῦν, πλὴν τῆς δυτικῆς, ἀπὸ τὶς τρεῖς ἄλλες πλευρὲς του. (Πρβ. τὶς ὅμοιες: Δρακονέρα, Δραγονέρα, Δραγουνάρα, Ντραγγονάρα, τοπωνυμίες ἑλληνικώτατες, καθὼς μαρτυρεῖ ὁ τύπος Δρακουνέρα, ποὺ γράφεται σὲ ἑλληνικὸ ἔγγραφο τοῦ 1167. Ν. Τ. Πολίτου, Παραδόσεις Β', ἐν Ἀθήναις 1904, σσ. 990 – 992).

Κατσικολάγκαδο, τό· πρόφ. στοῦ Κατσικολάγκαδου· λαγκάδι, ποὺ ἔκλειναν τὴν ἡμέρα τὰ κατσίκια.

Λυκοχορός, ὁ· πρόφ. στοῦ Λ'κουχορό· τόπος, ποὺ μαζεύονταν οἱ λύκοι κι ἔστηναν τὰ διάφορα παιγνίδια τους.

6. Ἀπὸ τὰ διάφορα φυτὰ, ποὺ φυτρώνουν σ' αὐτὲς (φυτῶνυμες):

Ἄγραπιδόκαμπος, ὁ· πρόφ. στοὺν Ἄγραπιδόκαμπου· τόπος, ὅπου ἀφθονοῦν οἱ ἀγραπιδιές (ἄγριες ἀχλαδιές).

Ἄγριλοῦλες, οἱ· πρόφ. Ἄγριλοῦλις· τόπος ὄρεινός, κατάφυτος ἀπὸ ἄγριες, μὴ ἐξημερωμένες ἐλιές.

Ἄμάραντος, ὁ· πρόφ. στοὺν Ἄμάραντου· τόπος, ποὺ ἀφθονεῖ τὸ γνωστὸ μυθολογικὸ βότανο ἀμάραντος.

Ἄμπέλια, τὰ· πρόφ. στ' Ἄμπέλια· ἀπὸ τοὺς συγκεντρωμένους στὸ σημεῖο αὐτὸ ἀμπελώνες τῶν χωριανῶν.

Κουμαροῦλες, οἱ· πρόφ. στ'ς Κουμαροῦλις· τόπος γεμᾶτος μὲ κουμαριές.

Λυγιά, ἡ· πρόφ. στ' Λ'γιά. Θέση ὅπου δεσπόζει μιὰ λυγιά.

Μαραθούλα, ἡ· πρόφ. στ'ς Μαραθούλα· καὶ σ' αὐτὴ ἀφθονεῖ τὸ μάραθο.

Μελικοκκοῦλες, οἱ· πρόφ. στ'ς Μιλικοκοῦλις (καὶ μὲ ἀπλολογία) Μιλκοῦλις· γεμᾶτος κι ἐδῶ ὁ τόπος ἀπὸ μελικοκκιές.

Μηλιά, ἡ· πρόφ. στ' Μλιά· τόπος, ποὺ δεσπόζει μιὰ μηλιά.

Μποσττανιά, ἡ· πρόφ. σ' Μπουσττανιά· τόπος κατάλληλος γιὰ τὴν καλλιέργεια μποσττανιῶν (καρπουζοπέποννα).

Παλιούρια, τὰ· πρόφ. στα Παλιούρια· καλλιεργήσιμη σήμερα ἔκταση, ποὺ προῆλθε ἀπὸ ἐκχέρσωση λόγγου παλιουριῶν.

Παλιοφτελλιά, ἡ· πρόφ. σ' Μπαλιουφτιλλιά· κι ἐδῶ δεσπόζει μιὰ φτελλιά.

Πικροδάφνη, ἡ· πρόφ. σ' Μπικρουδάφν, ἢ Μπρικουδάφν· τόπος γεμᾶτος δάφνες.

Πλάτανος, ὁ· πρόφ. στοῦ Μπλάτανου· ἓνας πελώριος πλάτανος, ποὺ γιὰ χρόνια ὑπῆρχε στὸ νότιο μέρος τῆς Μάνδρας (βλ. τοπωνυμία) καὶ ἀποτελοῦσε μὲ τὴν κίνηση, ποὺ συγκέντρωνε στὸν ἴσκιό του, τὸ «στοιχεῖο» τοῦ χωριοῦ.

Ροῖδούλα, ἡ· πρόφ. στ' Ροῦιδούλα· τόπος μὲ μιὰ ροδιὰ πάνω του.

Ζγουμπὴ Βελανιδιά, ἡ· πρόφ. στ' Ζγουμπὴ τ' Βιλανδγιά· θέση, ὅπου μέχρι τώρα ὑψώνονταν μιὰ βελανιδιά μὲ κυρτὸν κι ἐπικλινῆ κορμό.

Σκοιναριά, ἢ· πρόφ. στ' Σκοιναριά· τόπος μὲ μιὰ μεγάλη σκοιναριά.

Σπαρτόρραχη ἢ· πρόφ. στ' Σπαρτόρραχ· ράχη μὲ πολλὰ σπαρτά.

Σταφίδες, οἱ· πρόφ. στ' Σταφίδις· θέση φυτεμένη μὲ σταφίδα.

Φραξάκια, τά· πρόφ. στὰ Φραξάκια· περιοχὴ μὲ μικρὰ φράξα.

Φτελλιά, ἢ· πρόφ. στ' Φτιλλιά· μέρος μὲ μιὰ φτελλιά σ' αὐτό.

Χαμοελιά, ἢ· πρόφ. στ' Χαμουλιά· πλαγιά βουνοῦ μὲ χαμηλὲς ἐλιές.

Χοντρά Παλιούρια, τά· πρόφ. στὰ Χοντρά Παλιούρια· ρεματιὰ καλυμμένη. μὲ μεγάλα καὶ χοντρά παλιούρια.

7. Ἀπὸ τὰ ποικίλα πάνω σ' αὐτὲς οἰκοδομήματα:

α. Ναωνύμια:

Ἅγιος Δημήτριος, ὁ· πρόφ. στοὺν Ἅη – Δημήτρ'.

Ἅγιος Ταξιάρχης, ὁ· πρόφ. στοὺν Ἅη – Ταξάρχ'.

Ἐλένη (Ἀγία), ἢ· πρόφ. στ'ς Ἰλένς - σ' Τζιλέν· τοπωνυμία ἀπὸ παλαιὸ ἐξωκλήσι, ποὺ σήμερα δὲν ὑπάρχει, ἀφιερωμένο στὴν Ἅγία Ἐλένη. Τὸν χῶρο ἐκεῖνο τὸ θεωροῦν ὄχι καλόν, γιατί πιστεύεται πὼς ἐκεῖ κάνουν τὴ σύναξή τους οἱ «σατανᾶδες».

Μετόχι, τό· πρόφ. στοῦ Μιτόχ· μοναστήρι ἀγνώστου ἀγίου, μετόχι τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῆς Πόρτας - Μπαμπίνης. Μιὰ ἱστορικὴ μνεία του, ἢ ἐξῆς στὸ Ἀρχεῖο Μαυροκορδάτου : «Ἀποστέλλεται ὁ Γεωργάκης Μαυρομάτης καὶ Γιαννάκης Μπάλμπης καὶ μετ' αὐτῶν νὰ κράξητε τοὺς Κατοχιανούς, Παλαιοκατουνιώτες καὶ Ποδολοβιτσιάνους καὶ ἀπὸ τὸ Μοναστήρι καὶ Μετόχι διὰ νὰ ἐτοιμάσητε φωμὶ καὶ σφαχτὰ καὶ γελάδια διὰ τρεῖς χιλιάδας στράτευμα, ὅπου ἔχει νὰ ἀπεράση. Οἱ ἴδιοι σᾶς πληροφοροῦν καλύτερα διὰ στόματος». (Βλ. Κ.Σ. Κώνστα, Ἡ Κατοχή. Ἀπὸ τὸ χρονικόν, ἐνὸς Ἀκαρνανικοῦ χωριοῦ. Ἀθῆναι 1971, σ. 26)

Παναγία ἢ Παναγούλα, ἢ· πρόφ. σ' Μπαναγούλα· ἐξωκλήσι 3 χλμ. ΝΔ. τοῦ χωριοῦ, σ' ἓνα θαυματικώτατο ὄροπέδιο. Γιορτάζει κάθε Παρασκευὴ τῆς Λαμπρῆς τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς.

Φανερωμένη, ἢ· πρόφ. στ' Φανιρουμέν'· ἄλλο μοναστήρι τῆς Παναγίας, 3 χλμ. πρὸς Β. ποῦ χωριοῦ, πάνω στὸν πρὸς τὴν Παλαιομάνινα δρόμο. Πανηγυρίζει κάθε Δευτέρα τῆς Λαμπρῆς.

β. Μύλοι:

Μύλος τοῦ Μοίρα, ὁ· πρόφ. στοῦ Μύλου τ' Μοίρα.

Μύλοι, οἱ· πρόφ. στ'ς Μύλες· ἢ περὶ τὸν προηγούμενο μύλο περιοχῆ.

γ. Μνήματα:

Τουρκομνήματα, τά· πρόφ. στὰ Τουρκομνήματα· τοποθεσία Α. τοῦ χωριοῦ με τούρκικα μνήματα.

δ. Ἐρείπια ποικίλων κτισμάτων:

Μάνδρα, ἡ· πρόφ. στ' Μάντρα· τὸ κάτω, νότιο, παλαιὸ χωριὸ ὠνοματισμένο ἔτσι ἀπὸ μιὰ μάνδρα, ποὺ γυρνόφερνε ἄλλοτε τὸν συνοικισμό. Κάτοικοί της οἱ μανδριῶτες (οἱ νότιοι, οἱ καμπήσιοι).

Παλιόκαστρον, τό· πρόφ. στοὺ Παλιόκαστρου· θέση, ποὺ παρατηροῦνται θεμέλια ἀρχαίου κάστρου.

Πυργαρέλος ὁ· πρόφ. στοὺν Πυργαρέλου· ἀπὸ τὴν ὑπαρξὴ μικροῦ παλαιοῦ πύργου.

Σπίτια, τά· πρόφ. στὰ Σπίτγια· ὁμοίως ἀπὸ ἐρειπωμένες κατοικίες.

ε. Πηγάδια:

Πηγάδι, τό· πρόφ. στοὺ Πγάδ' ἢ Πγιαδ'· ἓνα πηγάδι με κρὺο νερό, δίπλα στοὺν Πλάτανο (βλ. τοπωνυμ.) τῆς Μάνδρας (βλ. Τοπωνυμ.).

Πηγαδοῦλες, οἱ· πρόφ. στ'ς Πγαδοῦλις ἢ Πγιαδοῦλις· τόπος με μικρὰ πηγάδια.

δ. Ἀπὸ τὰ ὀνόματα τῶν κυρίων τους (κυριώνυμες τοπωνυμίες):

Ἄραποτικά ὄρδι, τό· πρόφ. στ' Ἄραπουτικά τ' οὐρδί· ἀπὸ κάποιον Ἄραποτικά, ποὺ εἶχε ἐκεῖ τὴν ἐγκατάσταση τοῦ ποιμνιοστασίου του.

Γρηγοράκη ὄρδι, τό· πρόφ. στ' Γληγοράκ' τ' οὐρδί· ὁμοίως ἀπὸ ἓναν Γρηγοράκη.

Γυφτοστάθη, τοῦ· πρόφ. στ' Γυφτουστάθ'· ὁμοίως.

Κάκκαβος, ὁ· πρόφ. στοὺ Γκάκκαβου ὁμοίως.

Κοντογιάνναινας Πλατάνια, τά· πρόφ. στ'ς Κουντουγιάνναινας τὰ Πλατάνια.

Κουτσούμπας, ὁ· πρόφ. στ' Κουτσούμπα.

Κουσουρῆς, ὁ· πρόφ. στ' Κούσουρη.

Λαγκάδι Καλογήρου, τό· πρόφ. στοὺ Λαγκάδ' τ' Καλόϊρ'· μέρος με ἐξωκκλήσι, ὅπου εἶχε πεθάνει κάποιος μοναχός.

Μάλλιου βόϊδι, τό· πρόφ. στ' Μάλ' τοῦ βόδι ἔβροσκε ἀποκλειστικὰ στὴ θέση αὐτὴ τὸ βόϊδι του κάποιος Μάλλιος.

Νησι Ζάκα, τό· πρόφ. στοὺ Ν'σι τ' Ζάκα.

Πανᾶς, ὁ· πρόφ. στ' Πανᾶ.

Παπαθανάση ὄρδι, τό· πρόφ. στ' Παπαθανάσ' τ' οὐρδί.

Παπᾶ Χωράφια, τά· πρόφ. στ' Παπᾶ τὰ Χουράφια.